

Národ a stát

Stát je organizované společenství lidí žijících trvale na ohraničeném území.

Stát je tvořen:

- územím
- obyvatelstvem
- státními orgány

Vznik státu:

- teorie náboženská = stát je božského původu
- teorie patriarchální = stát vznikl z rodiny
- mocenské pojetí státu = vláda silnějšího nad slabšími
- smluvní teorie = smlouva mezi lidmi

Území státu tvoří:

- suchozemský prostor
- plocha vnitřních a pobřežních vod
- prostor pod nimi
- vzdušný prostor nad státem

Občanem státu se člověk stává narozením.

Formy státu

1) Podle toho kdo vykonává státní moc dělíme státy:

- a) demokracie
- b) diktatura

2) Podle toho kdo stojí v čele státu:

- a) teokracie
- b) monarchie
- c) republika

- demokracie = vláda lidu
 - přímá demokracie (referendum)
 - nepřímá demokracie
- diktatura - opak demokracie
- teokracie – stát je pokládán za výtvar boha
- monarchie – nejvyšším představitelem je monarcha, vládne doživotně
 - absolutní monarchie (panovník vládne neomezeně)
 - konstituční monarchie (ústava, rada, panovník nemá neomezenou moc)
- republika – opak monarchie

Státy mohou být:

- jednotné (vnitřní)
- složené (federace = pevný svazek států, společná měna, armáda, zahraniční politika)
 - konfederace – volný svazek států v němž každý stát je samostatný subjektem.

Se vznikem státu vzniká právo

- minorita – menšina, početně malá část společenského celku
- majorita – většina ve státě
- elita – také početně malá část, ale nejlepší vybraní z určitého celku

Ideologie

idea = myšlenka

- liberalismus – ústřední hodnotou je svoboda jednotlivce, neříká však jakým způsobem tuto svobodu naplnit
- konzervatismus – soustřeďuje se na zachování tradičních hodnot a osvědčeného způsobu života, staví se proti reformám
- socialismus – ideálem je spravedlnost a bratrství, snaha rovnosti mezi občany, chce postupnou nenásilnou změnu
- komunismus – utopická teorie založená na společném vlastnictví výrobních prostředků a rozdělování podle potřeb. Komunisté jsou pro ozbrojenou revoluci. (Karl Marx, Bedřich Engels)
- fašismus – rasistické hnutí, diktatura formy vlády, poprvé v Itálii (1922) Benito Mussolini. Německo Adolf Hitler
- nacionalismus – přesvědčení o vyjimečnosti vlastního národa
- anarchismus – chaos, bezvládí, často použití násilných prostředků

Ústava

je základním zákonem státu. V současné době platí Ústava z 16.12.1992

Části Ústavy

- preambule (úvod)
- Hlava I – základní ustanovení
- Hlava II – moc zákonodárna
- Hlava III – moc výkonná
- Hlava IV – moc soudní
- Hlava V – nejvyšší kontrolní úřad
- Hlava VI – Česká Národní Banka (ČNB) – ústřední banka státu
- Hlava VII – územní samospráva
- Hlava VIII – přechodná a závěrečná ustanovení

Součástí ústavy je listina základních práv a svobod.

- obecná ustanovení
- a) lidská práva a základní svobody
- b) politická práva – právo na informace (zrušena cenzura)
- práva národních a etnických menšin
- hospodářská, sociální a kulturní práva
- právo na soudní a jinou právní ochranu
- ustanovení společná

Celá ústava je rozdělena do hlav článků (133+44). Ústava začala platit od 1.1.1993. Je to základní zákon státu.

Volby

V historii se můžeme setkat s těmito formami voleb:

- na základě rodu (otec – syn;)
- losem (v Aténách)
- z titulu jiné funkce
- jmenováním (na schůzi)
- potleskem

V demokratické společnosti jsou volby zásadním a nejprestižnějším způsobem výběru představitelů úřadů a institucí, které slouží k reprezentaci občanů.

Rozlišujeme volby:

- parlamentní (do poslanecké sněmovny a senátu)
 - prezidentské
- komunální (do obcí)

Volbami dochází k potvrzení či výměně vládnoucí většiny.

Druhy voleb:

1. přímé – komunální, parlamentní
2. nepřímé – prezident

V ČR je princip všeobecného a rovného volebního práva.
Aktivní volební právo je právo volit (od 18 let může občan volit)
Pasivní volební právo je právo kandidovat ve volbách:

- do obecního zastupitelstva kandidát nad 18 let
- do poslanecké sněmovny nad 21 let
- do senátu od 40 let

Moc zákonodárná náleží v ČR parlamentu. **Parlament je tvořen** dvěma komorami:

1. poslanecká sněmovna
2. senát

Poslanecká sněmovna má 200 poslanců volených na 4 roky. Senát má 81 senátorů na dobu 6 let, ale každé dva roky se volí nová 1/3.

Dojde-li k rozpuštění poslanecké sněmovny (prezidentem), přísluší senátu přijímat zákonná opatření, která nesou odkladu. Parlament může rozhodnout o vyhlášení válečného stavu a vyslání ozbrojených jednotek mimo ČR.

Moc výkonnou v ČR vykonává prezident republiky a vláda.

Prezident republiky:

- je hlavou státu
- je volen parlamentem
- ujímá se úřadu slibem
- je volen na 5 let
- může být zvolen na dvě volební období
- skládá slib do rukou předsedy poslanecké sněmovny
- jmenuje a odvolává předsedu a další členy vlády a přijímá jejich demise
- svolává zasedání poslanecké sněmovny
- jmenuje soudce
- zastupuje stát
- je vrchním velitelem ozbrojených sil
- jmenuje a povyšuje generály
- uděluje státní vyznamenání

Vláda se skládá z

- předsedy
 - místopředsedy
 - ministrů
- jmenuje je prezident republiky
- vládě může vyslovit poslanecká sněmovna nedůvěru

Občan a právo

Občané jsou způsobilí *mít práva a povinnosti* od svého narození až do smrti. Od způsobilosti mít práva a povinnosti musíme odlišovat způsobilost k právním úkonům. V plném rozsahu tato způsobilost vzniká dovršením věku 18 let nebo uzavřením manželství nezletilých starších 16 let. Nezletilé děti mají způsobilost k právním úkonům jen v omezené míře. Mohou samostatně činit jen ty právní úkony, které jsou přiměřené jejich rozumové a mravní vyspělosti.

Zákonnými zástupci nezletilých dětí jsou rodiče, osvojitelé, případně soudem určený opatrovník.

V některých případech je nutné omezit způsobilost občana k právním úkonům nebo ho této způsobilosti zbavit. K tomu je oprávněn jenom soud.

Všechna práva a povinnosti občana ČR jsou zakotvena v Ústavě české republiky.

Soudy

Postavení a úkoly soudu upravuje Ústava ČR. Soudce ČR jmenuje prezident ČR.

Úkoly soudů - ochrana státu a jeho zřízení

- ochrana práv občanů
- ochrana organizací

Zásady soudů - lidovost = vedle soudců z povolání také soudci přísedící (laik)

- nezávislost soudců = soudce je vázán jen právním řádem
- rovnost občanů před zákonem i občanem

Zásada ústnosti a veřejnosti = všechna jednání probíhají ústně a může být přítomna veřejnost

Zásada materiální pravdy = soud je povinen zjišťovat skutečný stav věci

Pokud není nad obžalovaným vyneseno konečný rozsudek, je považován za nevinného, presunkce nevinny

Soudy dělíme na trestní, které rozhodují o vině a trestu a civilní (občanské), které rozhodují načí straně je zákon.

Dále máme soudy obchodní a Ústavní soud ČR.

Soustava soudů

mimo tuto soustavu soudů stojí ústavní soud.

V soudním řízení rozhoduje:

- samosoudce (v případech kdy to dovoluje zákon)
- senát (sbor soudců – vždy lichý počet členů), vedle soudců z povolání zasedají v senátu soudci přísedící (z lidu)

Žaloba k trestnímu soudu podává vždy státní zástupce.

Rozsudek je vždy vyneseno jménem republiky, vyhláší se veřejně a obsahuje:

- 1) výrok
- 2) odůvodnění
- 3) poučení (o odvolání)

Odvolání je nutné podat u trestního práva do 8 dnů od doručení, u civilního do 15 dnů.

Jestliže odvolání bylo podáno včas, věc projednává soud vyššího stupně a to s konečnou platností.

vazba – cela předběžného zadržení, započítává se do trestu

kauce – peněžitá záruka

Státní zastupitelství (prokuratura)

úkol:

- dozor nad dodržováním zákonnosti
- dozírá na činnost vyšetřujících orgánů a soudů
- podává obžalobu proti pachatelům trestních činů
- účastní se trestního řízení
- podává opravné prostředky
- vykonává dozor ve vazbě, výkonu trestu a ochranném léčení

Notářství – poskytuje pomoc občanům a organizacím v občanskoprávních majetkových vztazích činnost:

- řízení o dědictví
- nahrazování ztracené nebo zničené listiny
- ověřování podpisů
- registrace smluv (o převodu nemovitostí)
- řízení o úschovách peněz a věcí
- sepisování notářských zápisů

notáři jsou sdruženi v notářské komoře

Advokacie – advokát je soukromá osoba a poskytuje právní pomoc občanům různými způsoby jakými způsoby svou činnost provozuje:

- radami
- sepisování smluv
- zastupování před soudem a jinými orgány (s plnou mocí může zastupovat)
- zakládání obchodních společností
-

advokáti jsou sdruženi v komoře

advokát zastupuje klienta na základě plné moci

Zastoupení

plná způsobilost k právním úkonům nastává dovršením 18 let. Omezit způsobilost může jen soud a to z důvodu duševní poruchy nebo pro nadměrné požívání alkoholických a omamných látek.

Druhy zastoupení:

- 1) ze zákona (neplnoleté děti zastupují rodiče)
- 2) z rozhodnutí soudu (opatrovníkem)
- 3) ze smlouvy (na základě plné moci)

Vlastnictví

- je absolutní právní vztah mezi lidmi ohledně určité věci, které znamená právní panství vlastníka nad touto věcí.

- důvody nabytí vlastnického práva:

1) smlouvou - kupní smlouva

- darovací
- směnnou
- dohodou o zrušení podílového vlastnictví
- jinou smlouvou

2) děděním - ze zákona

- ze závěti

3) rozhodnutím státního orgánu

4) na základě jiných skutečností stanovených zákonem

Spoluvlastnictví = k téže věci má vlastnické právo více subjektů

1) podílové spoluvlastnictví – určují míru práv a povinností, podíly spoluvlastníků

2) bezpodílové spoluvlastnictví – vzniká jen v manželství a patří do něho vše co bylo nabito některým z manželů za trvání manželství s výjimkou darů, dědictví či věcí sloužících k výkonu povolání.